

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Kiryah ne'emanah

kolel Nevi'im u-khetuvim

Sefer Divre ha-yamim 1

Shelomoh ben Yitshak

Fyorda, 581 [1820/1821]

בי

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9558

דברי הימים א יא יב :

יֹאבֵב בֶּן צְרוּיָה • " עִירָא הִיתְרִי גָרַב הִיתְרִי ;
מ"א אורִיה הַחֲתִי זָבַד בֶּן אַחֲרִי • מ"ב עֲדִינָא בֶּן שִׁיזָא
הָרְאוּבֵנִי רֹאשׁ לְרְאוּבֵנֵי וְעֲלִיו שְׁלֹשִׁים • מ"ג חָנָן בֶּן
מִעֵבֶה וְיִשְׁפָּט הַמֶּתְנִי • מ"ד עֲזִיָּא הֶעֱשֵׂתְרִתִּי שָׁמַע
וְיַעֲוֹאל בְּנֵי חוּתָם הָעֵרְעֵרִי • מ"ה יִדְיַעֲאֵל בֶּן שְׁמָרִי
וְיֹזָחָא אָחִיו הַתִּיצִי • מ"ו אֱלִיאֵל הַמַּחֲוִים וְיִרְיָבִי
וְיִשְׁוּיָה בְּנֵי אֶלְנָעַם וְיִתְמָה הַמּוֹאֲבִי • מ"ז אֱלִיאֵל
וְעֹבֵד וְיַעֲשִׂיָאֵל הַמְצַכִּיָּה •

יב א וְאֵלֶּה הַבָּאִים אֶל דָּוִד לְצִיָּקָתָא עוֹד עָצוֹר
מִפְּנֵי שְׂאוּל בֶּן קִישׁ וְהַמֶּדֶה בְּגִבּוֹרִים עֲזָרִי
הַמְלַחֲמָה : 3 נִשְׁקִי קִשֶׁת מִיּוֹמֵינִים וּמִשְׂמָאֵלִים
בְּאַבְנִים וּבַחֲצִים בְּקִשְׁתֵּי מֵאֲחֵי שְׂאוּל מִבְּנֵימֹן :
ר ש י ג ה ראש

יב (א) עוד ענור • נחצא : (3) נשקי קשת • מזויינים נקשת ונחילים
ושמורים לפניו ולאחריהם ואף באבנים היו נותנים על יתר הקשת
טן

ב א ו ר

(מא) אוריה החתי • הוא האחרון במספר שמות הגבורים במספר שמואל (ספסוק ל"ט),
ופס מנה הפתוח עוד גבורים אחרים, כי היו במספר עקודי החיל המפוראים, אשר לדוד
המלך, אף כי לא היו במספר שלשים הגבורים • (מב) ועליו שלשים • שלשים ראשי חיל היו
כתובים

מ כ ל ל י ו פ י מ ז ק א פ י ט ע ל י א

יא (א) עצמד ובשרך • לפי שהעצם חזק הגוף ומעמידו וקרא הגוף עצם אף
על פי שזכר בשר עם העצם העצם שזכר אינו מיוחד על העצם לבר כי
אם על הגוף ובשר שזכר אחריו הוא כפל דבר כי גם בשר לברו יאמר על הגוף
כמו שנאמר ומבשרך לא תתעלם שהוא הקרוב שהוא כ ופו של אדם וברברי
דבותינו ו"ל הרכה בזכר העצם כמקום הגוף באמרם הלך הוא בעצמו : (ה) מצדת
ציון • הוא המגדל הנכוה וכן וישב דוד במצד יכו ורוד או במצודה : (ז) במצד •
מבלי הה"א והוקה"ם כ"ם למני מסוך כי היו ראויים להרגש כמתנ : (יא) יא
ישבעם בן הכמוג • החכם רבי משה בן ישראל פירש כי בתחילת המלחמה עורר
את הניתו על ש"ש מאות ואחר כך נתוספו עליהם עוד חמש מאות שבאו לעוררם
ואח כלם הרג : (יג) וינסך אותם • ענין יציקה :

ה ר ג ו ם א ש כ נ ז י נ ח

[מ] עירא, דער יחרי, גרב, דער יחרי; [מא] אוריה, דער חתי, זבר, זָאָהֵן דַעם אחלי; [מב] עדינא, זָאָהֵן דַעם שיוא, דער ראובני, הויפט דעם ראובנישען שטאַממעס, דעם דרייסיג (הויפט לייטע) בייגעגעבען וואָרען; (מג) חנן, זָאָהֵן דַעם מעכה, אונד יושפט, דער מחני; (מד) עזיא, דער עשתרתי, שמע אונד יעאל, זעהנע דעם חותם, דעם ערוערי, [מה] ידעאל, זָאָהֵן דַעם שמרי, אונד יוחא, זיין ברודער, דער היצי, [מו] אליאל, דער מחוים, יריבי אונד ישויה, זעהנע דעם אלנעם, אונד יחמה, דער מואבי; (זמו) אליאל, עובר אונד יעשיאל, דער מצוביה.

יב [א] פֿאַלגענדע קאַמען צו דויד נאָך ציקלג, דאַער נאָך איינ געשלאָססען וואָר פֿאַר שאול, דעם זָאָהֵן דַעם קיש; זיא וואָרען אונטער דען העלדען, דיא דינסט דעם קריגעס טהאַטען, [ב] באַגענשיצען, דיא צור רעכטען אונד לינקען שטיינע שליידערטען, אונד פֿיילע פֿאַם באַגען אַכשאַסען -- פֿאַן דען פֿערוואַנדטען

ב א ו ר

כתובים לעדיכא, בן שיוא, והם עמדו תחת כקודתו, כי הוא היה עליהם לראש. ומלת ועליו כמו לו ואללו, כמו (במדבר ב' ה') והכותים עליו, ודומיו ונראה, כי מכה הכתוב בפסוק זה ובפסוקים הבאים את הגבורים, שהיו פקודים על גבול ארץ ישראל למרח הירדן, כאשר יעיד על זה שם ארץ מולדתם, אשר היתה מעבר לירדן, והיו ארץ הרעב, הנזכר בפסוק זה, וכאשר אנאר עוד. (מג) ויושפט המחני כראש, כי הוא היה מארץ הכנען אשר היתה מעבר לירדן (דברים ג' י"ד וכו'), כי בשו נקרא מחנו בלשון כנעני, כאשר תרגם אונקלוס בכל מקום. (מה) ויעאל, ביו"ד אחר העי"ן, כן קרי, והכתוב הוא ויעואל, ביו"ד אחר העי"ן. חותם הערוערי. חותם, האמור פה, היה מהעיר ערוער, שהיתה בארץ בני נד, מעבר לירדן (במדבר ל"ב ל"ד). (מו) ויחמה המואבי. יחמה היה מארץ מואב, ונתגיייר, והחזיק נדת ישראלית, או נקרא מואבי בעבור אשר עשה גבורת נכחין מלחמה נגד המואבים, כאשר קראו הרומים את וציפאָ אַר נכאס אַר יקאָ גום וגס אַויאַטיקום, בעבור שעשה גבורות מלחמה בחלק אַפֿריקאַ ואַזיען, וכהויה לזה מלאטו הרבה בספרי קורות העמים.

יב (א) ואלה הבאים וגו'. בפרשה הזאת סיפר הכתוב מן האנשים, אשר הכינו מלכות דוד אחרי מלכת בית שאול, ופה מספר שמות הגבורים, הבאים אל דוד בימי ברחו מפני שאול, והם משש מאות איש, אשר היו עם דוד (שמואל א' כ"ז ב'). לציקלג וכו'. הנה יספר הכתוב בכבוד הגבורים, הנקייבים בשמותם, אשר הרחבו לרוד, בעוד היותו בנדה, ועזרו לו בימי מלכותו במלחמות הרבות, והגבורים האלה באו אל דוד, בהיותו נכבא בניקלג, בארץ פלשתים, מפני שאול (שמואל א' כ"ז ו'). עצור. סגור ונחבא, מענין עכור בחצר המטרה (ירמיהו ל"ט ט"ו), ודומיו. (ב) גושקי קשת. מוזיקים נקטת ובחיים (רד"ק). מימינים וכו'. שהיו אולעים בשתי ידיהם, בין לירוש אנשים, בין לירות חונים. (הכ"ל). ומשמאלים באבנים. מסדר הטעמים הפריד מלפ

ת ר ג ו ם א ש כ נ ז י

פֶּעֶר וּאָנְדֶר טֶען שׂאוּל'ס , אויז בנימן : [ג] אחיעזר , דאָ אָבערהויפט אונד
 יואש , זעהנע השמעה'ס , דעס גבעתי , יויאל אונד פלט , זעהנע דעס
 עומות , ברכה אונד יהוא , דער ענתותי , [ד] ישמעיה , דער גבעוני ,
 איין העלד אונטער דרייסיגען אונד בעפעהלסהאבער איבער דרייסיג ,
 ירמיה , יחזיאל , יוחנן אונד יוזבד , דער גדרתי . [ה] אלעזוי ,
 ירימות , בעליה , שמריהו אונד שפטיהו , דער חרופי ;

[ו] אלקנה , ישיהו , עזראל , יעזר אונד ישבעס , דיא קרחים .
 (ז) יועאלה אונד זכדיה , זעהנע דעס ירוחם , אויז גדור . [ח] פֶּאָן
 דעם שטאַטמע דעם גדי גינגען צו דויד , אין דיא פֶּעכטונג אין דער וויס .
 טע , איבער טאַפֿרע מעננער , מעננער דעם קריגסהעערעס , געריס .
 טעט מיט טאַרטשע אונד שילד , איהר אנטליץ וואָר שרעקקענדעס אַנ .
 טליץ דעם לעווען , זיא וואָרען שנעלל , וויא דאָ רעה אויף געכירגען .
 [ט] עזר וואָר דאָ אָבערהויפט , עובדיה דער צווייטע , אליאב דער
 דריטטע , (י) משמנה דער פֿירטע , ירמיה דער פֿינפטע , (יא) עתי
 דער זעכסטע , אליאל דער זיבענטע , (יב) יוחנן דער אַכטע , אלזבד

ד ע ר ב א ו ר

אלת באבנים בטעם קטן , שהיא מכטיק גדול , ועל פיו מרגמתי אשכנזים . מאחי שאיל'י
 כלומר , מקרובי שאול בן אליזבערו , אף על פי שהיה שאול חי . (ד"ק) . מבנימן .
 בני בנימן היו גבורים , ויואש אחי היו שניהם בני השמעה הנצבתי . ויוואל . ביו"ד
 אחר היו"ן , בן קרי , והכתיב הוא : ויוואל ביו"ד אחר היו"ן . בני עומות . למעלה מזה
 (ח' לו') הזכיר הכתוב עומות בין בני מוכה , בן מפיכוסת , בן יהונתן . בן שאול .
 (ד) וישמעיה הגבעוני וכו' . כללה , כי שלשים אנשי חיל מבנימן באו בפעם אחת אל
 דוד , וראש להם היה ישמעיה הגבעוני . וירמיה וכו' . הגבורים , האמורים בפסוק זה
 ובפסוקים הנאים עד פסוק ח' , היו ראשים לשלשים , אנשי חיל , אשר באו אל דוד בפעם
 ההוא . (ה) החרופי ביו"ד אחר היו"ן , בן קרי . והכתיב הוא : החרופי , ביו"ד אחר
 היו"ן . (ו) הקרחים . משפחת הקרחים יבאה מקורח , שהיה מבני לוי (למעלה מזה
 ט' י"ט , שמות יו"ד כ"ד) , וגם בשנת בנימן היפה משפחה , אשר נקראה משפחת קורח ,
 ואנשי המשפחה ההיא היו נקראים קרחים . ואולי היו אנשי המשפחה ההיא מנותנים עם
 משפחת קורח משנת לוי . (ז) זבן הגדי נבדלו וכו' . הגבורים האלה משנת הגדי נבדלו
 מאנשי ארצם וממשפחותיהם היו עוזרים לשאול , והלכו אחרי דוד , להיות לו עזר מצרו .
 אל דויד למצד מדבריה . בספר שמואל (א' כ"ג ד' , כ"ג י"ד , כ"ד כ"ג) מצאנו , כי
 נחבא דוד מפני שאול בענכרס שונים , אשר בקראו בשם מזודות , ועל אחד מהם יכין הכתוב
 פה במלות למצד מדבריה , או הכוונה פה על מערת עדולם , אשר נחבא שם דוד (שמואל
 א' כ"ב א') , או על מזודות עין גדי (שם כ"ד א') , ויתכן גם כן להסיק גולת למצד על עיר
 ציקלג , האמורה למעלה מזה (פסוק א') , ונקראה העיר הזאת מצד , עכן מצד , כי
 דוד גבה אותה למצד , כאשר נקראה גם עיר דוד מצד (למעלה מזה י"א ז'ן) . גינה .
 כ"י

ג הראש אחיעזר ויועש בני השמעה הגבעתי
 ויזאל ופלטי בני עזמות וברכה ויהוא הענתתי :
 ד וישמעיה הגבעוני גבור בשלשים ועל השלשים
 וירמיה ויחזיאל ויחנן ויוזבר הגדרתי : ה אלעזרי
 וירימור ובעל יהושמר יהושפט יהוה החרופי :
 ו אלקנה וישיהו ועזראל ויועזר וישבעם הקרחים :
 ז ויועאלה ויבדיה בני ירחם מן הגדוד : ח ומן הגדי
 נבדלו אל דויד למצד מדברה גברי החיל אנשי
 צבא למלחמה ערכי צנה ורמת ופני אריה פניהם
 וכצבאים על ההרים למהר : ט עזר הראש עבדיה
 השני אליאב השלישי : י משמנה הרביעי ירמיה
 החמישי : יא עתי הששי אליאל השביעי : יב יוחנן
 השמיני אלזבר התשיעי : יג ירמיהו העשירי מכבני

עשתי

רשי

אבן ומורים ואני ראיתי כן הרבה : מאחי שאול מצניון . לפי שכולם יצאו מאיש
 אחד מצניון קרויים כולם אחים ולכבוד גדולת דוד אומר מאחי שאול שאפי' אחי שאול
 צאו אליו בעוד שאול חי : (ד) ועל השלשים . ראש לשלשים : (ה) למצד מדברה .
 למודת המדבר שנחבא מפני שאול דכתיב (שמואל א' ג' ג') ויקומו וילכו זיפה לפני
 שאול ודוד ואנשיו במדבר מעון בערבה ופתיב (שם כ"ד) ויעל דוד משם וישב במודת
 עין גדי : לפני אריה פניהם מפותחים כאריה : וכצבאים על ההרים למהר . קלים

סין

ב א ו ר

כלי מלחמה , דומה למנן , טארנ"א בלעו (לסוף איטאליען טארגא וכל"א טא-טש"ט , פֿעבֿט
 שולר) , וכן בערנו א"ל דרק"ה . (בן מלך) . וכן תרגם רמב"ן ז"ל את המלה הזאת
 בספר תהלות (ל"ה ב') בל"א (טא-טשע) , והוא כלי מלחמה הנזכר , וכן תרגמתי פה
 לפני אריה שניהם . פני הגבורים האלה היה כורא ומפחיד את אויביהם , כפני אריה ,
 שהוא דומה לפני אדם יותר מכפי שאר פיות , וטרא ומנהיל מאוד . וכצבאים וגו' . גבורי
 שנט הגדי היו קלים צרניהם לחץ כצבאים מדלגים על ההרים והגבעות , וכן אמר הכתוב
 על עשהאל , אחי יואב , בן כרויה (שמואל ב' ב' י"ח) . (ט) עזר הראש . עזר היה
 ראש לגבורי גד , האמורים פה . עובדיה השני וגו' . הנה מנה הכתוב את הגבורים האלה
 בנספר סידורי לפי מדרגת גדולתם בארנס , או כפי סדר בואם אל דוד , המוקדם והמאושר .

עֲשֵׂתִי עֲשֶׂר : י' אֵלֶּה מִבְּנֵי גֵד רֵאשֵׁי הַצְּבָא אֲחֵד
 לַמָּאָה הַקָּטָן וְהַגָּדוֹל לְאַרְבָּ : טו' אֵלֶּה הֵם אֲשֶׁר
 עָבְרוּ אֶת הַיַּרְדֵּן בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן וְהוּא מִמֵּלֶאֱעֵל
 כָּל גִּדּוֹתָיו וַיִּבְרִיחוּ אֶת כָּל הָעַמֻּקִּים לַמּוֹרָחַ
 וְלַמַּעַרְב : טז' וַיָּבֹאוּ מִן בְּנֵי בְנִימִן וַיְהוּדָה עַד לַמָּזְדָּ
 לְדוֹד : י"ז וַיֵּצֵא דוֹד לַפְּנִיָּהִם וַיַּעַן וַיֹּאמֶר לָהֶם אִם
 לְשָׁלוֹם בָּאתֶם אֵלַי לְעֲזֹרָתִי יִהְיֶה לִי עֲרִיכָם לִבָּב
 לַיַּחֲד וְאִם לְרִמּוֹתַי לְצָרִי בְּלֹא חָמָס בְּכַפִּי יִרְאֶה
 אֱלֹהֵי אֲבוֹתַינִי וַיּוֹכַח : יח' וְרוּחַ לְבָשָׂה אֶת עַמּוּשֵׁי

רש"י ראש

היו צמרונתם כי דרכן של צבאים לרוץ על הסהרים כשצדין אותם : (יד) חלה מצני
 גד • כדכתיב למעלה ומן הגדי נבדלו אל דוד : אחד למאה הקטן • הקטן שצבולס
 ירדוף מאה : והגדול לחלף • הגדול שצבולס ירדוף חלף כאן נתקיים הפסוק
 ורדפו מכס חמסה מאה ומאה מכס וגו' : (טו) חלה הם אשר עברו את הירדן
 צחדש הראשון בניסן שכבר נפשרו השלגים : ויצריחו את כל העמקים למורח
 ולמערב • עברו את הירדן ובקעו במגיניהם את כל עמקי המים למורח ולמערב
 ועברו ביבשה וי"א ויצריחו את כל העמקים גוים היושבים בעמקים : (טז)
 מן בני בנימין ויהודה עד למזד לדוד • א המזדה אשר דוד נמאט שם מפני שאלו ולקחו
 עמהם בן אחות דוד לפי שדאגו בני בנימין מדוד שמה סבור הוא דוד שבא בני בנימין
 לכפותו ולתתו ביד שאלו לפיכך לקחו עמושא דודי עמושא' וגם שאר מיהודה קרובי דוד
 כדכתיב מן בני בנימין ויהודה כשיראה דוד שבאו עמהם בחמונת' שלא יחדם בכל
 דבר : (יז) ויצא דוד לפניהם • מן המזד : ויען ויאמר להם וגו' • לבב ליחד
 לבבכם ולבני יהיה כלב א' : ואם לרמותיגו לצרי בלא חמס בכפי • כי מה עשיתי
 לשאלו כי הוא טודה את גפשי לקחתה על חנם : (יח) ורוח לבשה את עמושי :

מלסכ"ט

ב א ו ר

(יד) ראשי הצבא וגו' • גבורי גד האלה לא הביאו עמוס חיל מלחמה אל דוד, אך כוונת
 המקרא, כי הם היו פקודי החיל תחת ממשלת שאלו, אורכוונה, כי בשבת דוד על כסא
 מלכותו שם את הגבורים האלה לשרי מאות ואלפים על חיל ישראל, בעבור גבורתם ואמינותם •
 (טו) אלה הם אשר עברו וכו' • בני גד ישבו מעבר לירדן מורסה, ולכן הוכרחו גבורי
 גד לעבור את הירדן, ברבותם לעזור לדוד, אשר היה בעבר השני לכהר ההוא • בחודש
 הראשון וגו' • הנהר ירדן הולך ועובר על כל גדותיו בימי הקציר, שהוא בחדש ניסן בארץ
 ישראל

ה ר ג ו ם א ש כ נ ז י

ס

דער ניינטע ; [יג] ירמיהו דער צעהנטע , מכבני דער איילפמע ,
 [יד] דיזע וואָרען פֿאַן דען זעהנען דעם גר , הייפטער דעם העערעם ,
 דער קלוינסטע וואָר איבער הונדערט , דער גרעסטע איבער טויזענד .
 [טו] דיזע וואָרען עס , דיא אין דעם ערסטען מאָנאָמע (ניסן) איבער דען
 ירדן גינגען , דאָ ער איבערפֿאַלל אַן אַללען אופֿערן וואָר , אונד אַללע
 בעוואָהנער דער טהעלער , געגען מאָרגען אונד אַבענד , אין דיא פֿלוכט
 טריבען . [טז] אויך פֿאַן דען זעהנען דעם בנימן אונד דעם יהודה קאָ .
 מען אין דיא פֿעסמונג צו דויד . [יז] דויד גינג הינאוי צו איהנען , אונד הילט
 פֿאַלגענדע אַגרעדע אַן ויא : ״ קאַמט איהר פֿרידליך צו מיר , מיר צו
 ״ העלפען : זאָ ווירד ויך מיין הערץ מיט אייך פֿעראיינען , איזט עס
 ״ אַבער , מיך טריגעריש מיינען פֿיינדען צו איבערליפֿערן , דאָ איך
 ״ מיר דאָך קיינער שולד בעוואוסט בין : זאָ שויע עס דער גאָטט אונד

זרער

ב א ו ר

ישראל (יהושעג'טו, ד'יח, ירמיה מ"ט י"ט), וספר הכתוב בנבואת בני גד, אשר
 התאזרו חיל, ועברו בסכנת נפשם את הירדן, על זרם מי הנהר העצומים והשוטפים, לעזרת
 דוד, משיח אלהי יעקב. ממלא תואר, כמו מלא (רד"ק). גרוחיו: בוי' אשר
 הדל"ת, כן קרוי, והכתיב: "הוא גרוחיו בוי"ד" "אשר הדל"ת. ויבריהו את כל
 העמקים. הבריקו יושבי העמקים, בעברם כנא גדול, ומשבו כי אויבים היו, וברחו
 (רד"ק). ויתכן גם, כי נבואי גד, האמורי' פה, כנחו את הפלשתי, אשר ישבו בערי ישראל בעבר
 העמק ובעבר הירדן, אחרי הכותם את שאול ואת בניו בהר הגלבוע, כי אנשי ישראל בארץ
 הזאת עזבו בעת ההיא את עריהם, וכסו לפליטה, ופלשתיים כנשו את עריהם (למעלה
 מזה יו"ד ז"ן, שמואל א' ל"א ז"ן), ובני גד עברו את הירדן, והבריקו את הפלשתיים.
 אשר ישבו בעמקי מורח ומערב הארץ ההיא. וכל זה נראה מהוראת מלת ויבריהו, שהיא
 מבנין הפעיל, ותורה על פעל יוצא וסוּק הפעולה, ועל פי זה תרגמתי אשכנזית.
 (טו) מן בני בנימן ויהודה. בני בנימן, הכתובים פה, אינם בני בנימן, אשר הזכיר
 הכתיב למעלה מזה (פסוק ב' וגו'). כי אנשי בנימן ההם היו מאחי שאול ומאשפתו, ואלה
 לא היו קרובים לו כל כך, וארלם קרובה לארץ יהודה, ולכן התחברו עם אנשי יהודה, קרובי
 דוד, לבוא אליו אל המגד, ועשו זאת, שיקבלם דוד בכבוד וברצון, ולא ימשדס, שאלו
 לאסרו, ולתתו ביד שאול. למצד. ראה מה שכתבתי למעלה מזה (פסוק ח'). (יז) ויצא
 דויד לפניהם. בלי ספק לקח דוד נבואי סיל מאנשיו עמו, בנחתו לקראת בני בנימן,
 ועשה זה בנח נת כבוד שרי החיל הגדולים. אשר באו אליו, וגם מיראתו אותם, כן יתפשוהו
 ויתכוהו ביד שאול, כאשר יבאר הכתוב עוד. ויען ויאמר. כמו (דברים כ"ה') וענית
 ואמרת, ודומיו, וכן מתורגם. יהיה ליוגו'. לבנכס ולבני יתחננו יחד בזהבה וריעות.
 ואם לרבותני לצרי. מלת לרבותני ענין מרובה, והעם: ואם באתם, למחרני
 במרמה ירמה שאול אויבי. והכה ירא דוד מפני בני בנימן, כי היו קרובי שאול וגדולים
 בחיל המלך ההוא, ואוני רימוהו כבר אנשים מבנימן, והראו לו שלום ואהבה, ואמר כן
 מלא, כי בקרנש שמו ארנש, להרע לו, ולכן שם השגחה גדולה על כל הנאים אליו,
 להתחנר עמו. בלא חשם בכפי. דוד לא עשה דעה לשאול ולאנשיו, רק חשם עליהם,
 בהיות

ה ר ג ו ם א ש כ נ ו

4 זרער פֿעמער, אונד ענטשיידע! " [יח] דאָ ערגריף איין גייסט
 דער העלדען עמשי, דען אָבערסטען דער הויפטלויטע, אונד ער ריף:
 " דיין זינד וויר, דויד, מיט דיר, זאָהן דעם ישי, פֿרירע, פֿרירע
 " דיר, פֿרירע דיינען אונטרשטיצערן! דען דיין גאָטט שטעהט דיר
 " בייא. " אונד דויד נאָהם זיא אָן, אונד זעצטע זיא צו הייפטערן דעם
 העערעם. [יט] אויך פֿאָן מנשה גינגען צו דויד איבער, דאָ ער מיט
 דען פלשחים קאָם, געגען שאול צו קעמפֿען, אָב זיא איהנען (דען
 פלשחים) גלייך ניכט האַלפֿען, דען נאָך איינעם קריגסראַטהע ענטלי.
 סען איהן דיא פֿירסטען דער פלשחים, אינדעם זיא זאָגטען: " מיט פֿער.
 " לוסט אונזרער קעפֿע טריטט ער צו זיינעם הערן, צו שאול,
 " איבער. " [כ] דאָ ער נון ווידער צוריק נאָך ציקלג צאָג, גינגען
 פֿאָן מנשה צו איהם איבער: ערנח, יוזבר, ידיעאל, מיכאל, יוזבר,
 אליהוא אונד צלחי, הייפטער דער טויענדע דעם שטאַממעס מנשה.
 [כא] דיזע האַלפֿען דויד אויך ווידער דיא שאַאַר (דער עמלקים), דען
 זיא וואַרען אַללע טאַפֿפֿרע מענגער, אונד וואורדען, אין דער פֿאַלגע,
 בעפֿעהלם.

ב א ו ד

צהיות לאל ידו להשמידם (שמואל א' פרשה כ"ד ופרשה כ"ו). ויובח. כמו (ראשית ל"א
 מ"ב) ויובח אמש, וראה גם בתרגום רמב"מן ז"ל. (יח) ורוח לבשה וכו'. לא
 רוח נבואה, כלומר, זה הרוח והרגון לבשו, שקפץ בראש, לדבר לפני בני בנימין והודה,
 הבאים עמו, ודוגמא (זופטיס י"א כ"ט): ותהי על יפתח רוח'. (רש"י). וכן פירש
 רד"ק ז"ל פה: "רוח, רגון, " וכעין זה תרגומי אשכנזית. השלישים. ביו"ד אחר
 הלמ"ד, כן קרי, והכתיב הוא: השלושים, ביו"ד אחר הלמ"ד, ומלת השלישים היא
 מענין ושלישים על כלו (שמות י"ד ז"ן), ודומיו. והנה עמשי, ראש השלישים, האמור
 פה, הוא עמשא, בן אביגיל, שהיתה אחות דוד המלך (למעלה מזה ב' ט"ז י"ו, שמואל
 ב' י"ז כ"ה), כמו שכתב רש"י ז"ל למעלה (פסוק ט"ז). לך דויד וכו'. חסרה מלת ויאמר,
 ואני השלמתי בתרגומי. (יט) ומנשה נפלו על דויד וכו'. בני מנשה באו לעזרת
 דויד, בצאתו עם קיל הפלשתיים, להלחם עם שאול במלחמה האחרונה, אשר היה בה
 המלך ההוא, וגדלה אהבת בני מנשה לדוד, עד שהתחברו עמו, כאשר התקשר עם
 הפלשתיים, אך לא נתנו הפלשתיים אותם ואת אנשי דויד להלחם במלחמה ההיא, כאשר
 כודע מספר שמואל (פרשה כ"ט). ולא עזרום. מסדר הטעמים הפריד המלות האלה
 בטעם אחנח, ועל פיו תרגומי. ושיעור המאמר, כי בני מנשה ושאר אנשי דוד לא עזרו
 לפלשתיים, כאשר מבאר הכתוב והולך. והחסר ר' שמואל דעטמאלר נר"ו תרגם מלות
 ולא עזרום בלשון יחיד נסתר (דענען ער יעדאך ניכט האַלף,) ושגגה היא בידו, כי
 מלת עזרום היא עבר לרבים נסתרים מבני הקל, מסובר לכינוי רבים נסתרים, והמלה
 חסרה י"י וי"ו כינוי רבים נסתרים אחר הרי"ש, וכן נמסר עליה במחורה: לית וחסר,
 רובה לאמור, מלת עזרום לא נמצאה עוד במקרא, והיא חסרה וי"ו אחר הרי"ש, כי
 היתה ראויה להכתב י"י עזרום ביו"ו. בראשינו יפול וגו'. הטעם, כי סרנו
 פלשתיים

ראש השלום לך דוד ועמך בן ישי שלום שלום לך ושלום לעזרך כי עזרך אלהיך ויקבלם דוד ויתנם בראשי הגדוד : יט וממנשה נפלו על דוד בבואו עם פלשתים על שאול למלחמה ולא עזרם כי בעצה שלחהו סרגי פלשתים לאמר בראשינו יפול אל ארצו שאול : כ בלכתו אל ציקלג נפדו עליו ממנשה עדנה ויוזבד ודיעאל ומיכאל ויוזבד ואליהוא וצלתי ראשי האלפים אשר למנשה : כא והמה עזרו עם דוד על הגדוד כי גבורי חיל

רש"י בלם

טלטט"ט בלע"ז ולא רוח נבואה כלומר זה הרוח והרצון לבשו שקפץ בראש לדבר לפני בנימין ויהודה הכחים עמו ודוגמאו ותהי על יפתח רוח ה' (סופטים י"ח) . ואמר לך דוד אתה אומר אם לשלום באתם ודאי לשלום באנו אליך : ועמד בן ישי . חזו רועים להיות עמוך ולעזרך : שלום שלום לך ושלום לעזרך . ואתה שואל אלי לעזרני ודאי לעזרך באנו ולנו אין להחזיק טובה כי מנחת השם הוא חזכו כי עזרך אלהיך ויקבלם דוד לאותם בני בנימין ויתנם בראשי הגדוד שלו : (יט) ומונשה נפלו על דוד . לעזרו . בבואו עם פלשתים על שאול למלחמה . באותה מלחמה שנהרג בה שאול : ולא עזרו . ח"ו שעזרו לפלשתים אלה בענה שלחיהו סרגי פלשתים אלה כי ענה נתיעלו הסרגים לשלחו לביתו כי אמרו בראשו יפול אל אדוניו דוגמת

כס

ב א ו ר

פלשתים אמרו : דוד, עבד שאול, מלך ישראל, ימית אותנו במלחמה, ואחרי כן יתרכה בראשי הפלשתים הנהרגים אל אדוניו, ויעשה שלום עמו (שמואל א' כ"ט ג' וכו') . (כ) בלכתו אל ציקלג וכו' . גבורי מנשה האלה באו אל דוד, כאשר שלחיהו סרגי פלשתים מן המחנה, ושם לארץ פלשתים, אל ציקלג (שמואל א' כ"ט י"א, לע"ד א'), והיה זה טובה גדולה לדוד, כי הגבורים האלה עזרו לו נגד גדוד העמלקים, אשר שרפו את ציקלג, ואבו את הנשים ואת הילדים אשר בה (שמואל א' למ"ד א' ג'), ולדוד לא היו במלחמה ההיא רק שש מאות איש (שם פסוק ט' יו"ד), ובתוכם היו בני מנשה הנזכרים, והם עזרו לו, להשיב את כל אשר לקח הגדוד העמלקי (שם פסוק י"ט י"ט), כאשר יבואר בפסוק הבא . (בא) והמה עזרו וכו' . בני מנשה הנזכרים פה עזרו לדוד נגד הגדוד העמלקי, אשר לכד את ציקלג, ושרף אותה באש, כאשר מביא בפסוק יקודם . כן פירש רש"י זכ"ל, וכן תרגומי . ויתכן גם לפרש המאמר הזה, כי גבורי מנשה עזרו לדוד נגדו אנשי המלחמה, אשר הביאו עמם, בבואם אליו, ויתרגם אס כן בל"א (ריוע האלפען דויד טיט איינער קריגסשאצאר) . והנותר יבאר . כי גבורי חיל וכו' . האנשים האלה היו

כלם טז 16

דברי הימים א יב

כָּל־סוּדָרֵי־שָׂרִים בָּצִבָּא : כִּי לָעֵת יוֹם בְּיוֹם יָבֹאוּ
עַל דָּוִד לְעֹזְרוֹ עַד לְמַחֲנֶה גָדוֹל כְּמַחֲנֶה אֱלֹהִים :
כִּי וְאֵלֶּה מִסְפְּרֵי רָאשֵׁי הַחֲלוּץ לְצָבָא בָּאוּ עַל דָּוִד
חֲבֵרוֹנָה לְהִסָּב מִלְּכֹת שָׂאוֹל אֶלְיוֹ כִּפְי־יְהוָה : כִּד בְּנֵי
יְהוּדָה נְשֵׂאֵי צָנָה וְרֵמָח שֵׁשֶׁת אֲלָפִים וּשְׁמֹנֶה
מֵאוֹת חֲרוּצֵי צָבָא : יג מִן בְּנֵי שִׁמְעוֹן גְּבוּרֵי חֵיל
לְצָבָא שִׁבְעַת אֲלָפִים וּמֵאָה : יד מִן בְּנֵי הַלֵּוִי אַרְבַּעַת
אֲלָפִים וּשְׁשֵׁי־מֵאוֹת : טו וַיְהוּדֵעַ הַנְּגִיד לְאַהֲרֹן וְעַמּוֹ

רש"י שלשה

נפלו על דוד של הגדוד של עמלקים כשנשבו נשיו כי באותו פרק היה כי בלכתו על
קלג כששלחוהו סרני פלשתים וצא אל קלג כבר נשגב : (כג) כי לעת יום ביום
יבאו על דוד לעזרו פתרונו מה לך לספר יותר מי ומוי צאו אליו חלא סוף דבר בכל
עת ועת באים אל דוד : עד למחנה גדול כמחנה אלהים . פתרון לא היה המחנה
של דוד להיות כך גדול חלא כי מהם היה המחנה כך גדול שבאו לו בענת אלהים
וזכו כמחנה אלהים ודוגמא מחנה אלהים דיעקב (ראשית ל"ג) ויש לומר מרוב
חיילות קרבו מחנה אלהים : (כג) להסב מלכות שאול אליו . מן בני שאול
ודוגמא ותסיב המלוכה : (כד) בני יהודה נשאי צנה ורמח ששת אלפים ושמונה
מאות וחל התמוה שמיחודה באו לו מעט ויכל שבט ושבט שבט לו שהרי חין כריך לבו
לו שוב חדם מיחודה להמליכו כי בני יהודה הם המליכו כבר בחברון חבל יתר השבט
שהיו עם בני שאול עד עתה הם הצריכו לבוא בחברון להמליכו : חלוצי צבא . המוציאי
מן העם ודוגמת חלוצי צבא דמוטות י"א חלוצים כמו זריזים כמו רעה והחליצו :
(כו) ויהודע הנגיד לאהרן . הוא חליו של צניהו הנגיד לאהרן המוציא והמביא :
ועמו שלשת אלפים ושבע מאות . כולם מבני אהרן הכהן ויהודע שהיה צימי יואש

ק

ב א ו ר

כלם גבורי חיל, ואחרי המעשה הזה, כאשר גדל חיל דוד, גם אותם שרים על צבא ישראל.
ולדעת קצת זהו פירושו המאמר, כי בני מנשה היו כלם גבורי חיל, והיו שרים נכבד בארצם,
ואנשיהם הלכו אחריהם אל דוד (להלן פסוק ל"א ל"ז), ויחורגם כל"א (דעו זיא ווארען
טאפפערע טענגער אונר בעפעעהלסהאבער אין דעם העערע), אך לא יסכים הפירוש
הזה עם דעת מסדר הטעמים, כי הוא הפריד מאמר: כי גבורי חיל כלם מן המאמר הנא
אחרו בטעם אחנא, ולכן תרגמת על פי הדעת הראשונה. (כב) כי לעת יוב ביום
וגו'. אחרי מות שאול במלחמה בהר הגלבוע (שמואל א' ל"א ו"ו), בהיות דוד בניקלג
(שמואל ב' א' א'), ובלכתו לקברו. (שם ב' ב' ג'), וביותר בהיותו בחברון (בפסוק
הנא)

בעפעהלסהאבער אין דעם העערע . [כב] זאָ קאַמען פֿאַן טאַג צו טאַג
אימער מעהר צו רויך , איהם בייצושטעהן , דאָס עם איין גראָסעס
הער וואָרד , וויא איין העער גאַטטעס . [כג] פֿאַלגענדע זינד דיא
צאָהלען דער הייפטער דער צום קריגע געריסטעטען , דיא צו רויך נאָך
הברון קאַמען , איהם דאָן רייך שאול'ס ציצווענדען נאָך דעם אויזשפרו .
כע דעם עוויגען : [כד] דיא זעהנעדעם יהודה , דיא שילד אונד שפּים
טרוגען , זעכס טויוענד אונד אַכט הונדערט , געריסטעט צום העערע ;
[כה] פֿאַן דען זעהנען דעם שמעון העלדען דעם העערעס , זיבען טוי .
זענד אונד הונדערט ; [כו] פֿאַן דען זעהנען דעם לוי פּיר טויוענד אונד
זעכס הונדערט , [כז] יהודע , פּירסטדער נאַבקאַממען אהרן'ס , אונד

מיט

ב א ו ר

הנא) כפלו עליו יום ביום רבים מישראל , עד אשר רב חילו מאוד מאוד . כפחנה אלהים .
רוכה לומר גדול , כי כשרוכה להגדיל הדבר , מיתסו אל השם , כמו (תהלת ל' יו"ן)
כהררי אל , עיר גדולה לאלהים (יוכה ג' ג') , שלהנתיה (שיר ס' וי"ו) , מאפליה
(ירמיהו ב' ל"א) , ואף על פי כי שלהנתיה מלה אחת , וכן מאפליה , ענין שתי מלות .
(רד"ק) . ויתכן להיות פירוט כמחנה אלהים , כנבא כוכבי השמים , או כחיל המלאכים
(ראשית ל"ב ב') , ודימה הכתוב את מחנה דוד לכוכבים , או למלאכים , בעבור רוב חיליו
ויקר שרי הצבא . (בג) ואלה מספרי וכו' . החיל הגדול , אשר נקבן לדוד אל זיקבנ ,
כאמור בפסוק הקודם , נוסף מאוד , כאשר בא דוד חצרוגה , כדבר ה' (שמואל ב' ב' ח') ,
ואנשי החיל , אשר באו אליו , הביאו עמם את כלי מלחמתם , להיות נכונים , להלחם בעד
מלכם (להלן פסוק ל"ג ל"ד ל"ז) . על רויך . על כמחל , ורבים כן . להסב שלכות
שאול וגו' . בני ישראל זכרו את אשר אמר האלהים אל דוד (שמואל ב' ה' ב') , ועל כן
הסכימו ימדיהם להמליכו עליהם . (כד) בני יהודה וכו' . שנת אלפים ושעיה מאות מצבי
יהודה , הנאמרים פה , באו בפקודת אחיהם , כל שנת יהודה , כי כל אנשי יהודה באו
חצרוכה , ומשאו שם את דוד למלך על בית יהודה (שמואל ב' ב' ד') . (כה) מן בני
שמעון וכו' . אף כי לא כמשא דוד נספרין רק למלך על יהודה , ואיש נוסת , בן שזל ,
מלך בעת ההיא על ישראל (שמואל ב' ב' יוד) , באו אנשים מצבטי ישראל , להמליך את
דוד עליהם , ובפרטות משנט שמעון , אשר היתה נחלת ארץ מושבותם בתוך נחלת בני
יהודה (יהושע י"ט א') . (כו) מן בני הלוי וגו' . בני לוי באו מצבטי ישראל , אשר
היו מפורים בתוכם והתחברו ימדיהם , לעזור לדוד . והנה אף כי שנט הלוי היו נתונים
לעבודת מקדש ה' , היו בתוכם גבורי חיל , אשר נלחמו מלחמות ה' פעמים רבות , בתוך
שאר חיל ישראל (שמות ל"ב כ"ז כ"ח , במדבר כ"ה ז' ח' , מלכים ב' י"א ט' וגו') ,
וכן רבו עתה הלויים להיות לעזרת דוד , אשר נתנו ה' למלך על ישראל , ולהכין את כסא
מלכותו . (כז) ויהודע הנגיד לאהרן וגו' . לזרע אהרן , ובא אל דוד עם שלשה שטים
ושבע מאות , ובניהו בנו היה ראש שלשים הגבורים , כמו שאמר למעלה (י"א כ"ד ט"ה) .
(מדברי רד"ק) . ויהודע , המוכר פה , לא היה כהן גדול , כי אביתר , בן אחימלך ,
שימש בכהונה גדולה בימי דוד (שמואל א' כ"ב כ' , כ"ג ט' , שמואל ב' ט"ו כ"ד כ"ט) ,
ויהודע היה איש גבור חיל , והביא עמו כהנים מלכוי כנא , כי כל הנאים אל דוד חצרוכה
היו גבורים חלונים לצבא נגד אויבי המלך (למעלה מזה פסוק כ"ג) . ועמו שלשת אלפים
וכו'

ה ר ג ו ם א ש כ נ ז י

מיט איהם דרייא טויוענד אונד זיבען הונדערט , [כח] אונד צדוק ,
איין טאפפערער יונגלינג , מיט זיינער פֿאַמיליע , צווייא אונד צוואַנציג
אַבערסמע ; [כט] פֿאַן דען זעהנען דעם בנימן , דען פֿערוואַנדטען
טאוול'ס , דרייא טויוענד ; דען ביז צו דיזער צייט וואַרען דיא מייסטען
פֿאַן איהנען פֿיר דיא ערהאַלטונג דעם הויזעס שאול ; [ל] פֿאַן דען
זעהנען דעם אפרים צוואַנציג טויוענד אונד אַכט הונדערט , העלדען ,
בעריהמטע מעננער איהרער פֿאַמיליען ; [לא] פֿאַן דעם האַלבען שטאַמ.
מע מנשה אַכטצעהן טויוענד , דיא מיט נאַמען בענאַננט ווארדען , הינ .
צוציהען , יאונד דויד צום קעניג צו נאַכען ; [לב] פֿאַן דען זעהנען
דעם יששכר , דיא מיט פֿערנונפֿט דיא צייטען קאַננטען , וואוסטען ,
וואַס ישראל טהון מיססע , צווייא הונדערט , דיא איהרע הייפטער
וואַרען , אונד דערען אויושפרוך אַלל איהרע ברידער פֿאַלגמען ;
[לג] פֿאַן זבולון , דיא אין דעם העערע אויוצאַגען , מיט אַללען וואַס
פֿענגאַטונגען צום קריגע געריסמעט , פֿונפֿציג טויוענד , דיא בערייט

ב א ו ר

וואַרען

כו' . אלה היו עם יהוידע הכהן , מלכד הלויס , המזכירס בפסוק הקודם . (כח) וצדוק
נער וכו' . באותו הזמן היה עדיין נער , והיה גבור חיל , ובא אל דוד עם עשרים ושנים
שרים , עם בית אביו . (ד"ק) . ונראה , כי צדוק , האמור פה , הוא צדוק , אשר היה
כהן גדול בימי שלמה (מלכים א' ב' כ"ז ל"ה) , ועתה היה עוד נער , אך היה לו לב כנצורי ,
ובא אל דוד חבונה , ועמו באו עשרים ושנים אנשים גדולים ממשפתו , אשר היו ראשי חילי
המלחמה . (כט) ועד הנה מרביחם וכו' . כלומר , אלה שלשת אלפים מנגי בנימן ,
שנאו אל דוד חבונה , אשרי מות אנכר ואיש בוסת , שנאו כל ישראל אל דוד חבונה (שואל
ב' ד' א' ז"ו , ה' א' וכו' , להלן פסוק ל"ט) , אז באו אלה שלשת אלפים , כי עד אותו הזמן
היה מרביתם עם בית שאול , ושומרים לו המלכות , לא כאותם שנאו אל דוד בחיי שאול
לזיקלג (למעלה מזה פסוק א' ב' ט"ז) . (ד"ק) . (לא) ומחצי מטה מנשה וגו' .
מחצי מטה מנשה , אשר ישנו בארץ כנען , בסוף שאר שבטי ישראל , ולהלן (פסוק ל"ז)
זכיר הכתוב את הראובני והגדי ומחצי שבט מנשה , אשר ישנו מעבר לירדן . אשר נקבו
בשמות וכו' . בני מנשה נשאו את לבס , להמליך את דוד ביד רמה , ועשו זאת בכתב
מיוחד , אשר באו בו על החתום בשמותם , ואלקוהו לו , ואחר כן באו אליו חבונה , או נקבו
בני מנשה , הכתובים פה , בשמות , לבוא בפקודת אחיהם לדוד , ולסוד אל משמעתו ,
ולזה נבחרו האנשים האלה מכל מטה מנשה , ולדעת קצת יהיה פירוש אשר נקבו בשמות ,
כי שמות האנשים האלה נכתבו בספר זכרונות דברי הימים למלכי יהודה , ועזרז מנא את
שמותם בספר ההוא . (לב) ומבני יששכר יודעי בינה לעתים וגו' . רבותינו פירשו
טיודעים לעבר שנים , ולקבוע חדשים , וזהו שאמר , לדעת מה יעשה ישראל , וזהו
יודעי בינה לעתים , כלומר לזמני העולם , שהיו יודעים לחשב בתקופות המזלות , וזכר
ענין זה בזה המקום , כי כריך המלך אליהם , להתייען עמהם , כי על פי המלך היה נעשה
העיבור והקביעות , כדנר חזקיה המלך , וכני יונה פירש , ענין משפטים ודינים , וכן יודעי
העתים (אסתר א' ו"ג) , כמו שאמר (סס) לפני כל יודעי דת ודין . וכן (קיהלת ח')

שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וּשְׁבַע מֵאוֹת : כח וְצָדוֹק נֶעַר גְּבוּר
 חֵיל וּבֵית אָבִיו שָׁרִים עֶשְׂרִים וּשְׁנָיִם : כט וּמִן בְּנֵי
 בְּנִימִן אָחִי שָׁאוּל שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וְעַד הִנֵּה
 מִרְבִּיתָם שְׁמֹרִים מִשְׁמֶרֶת בֵּית שָׁאוּל : ל וּמִן בְּנֵי
 אֶפְרַיִם עֶשְׂרִים אָלֶף וּשְׁמוֹנֶה מֵאוֹת גְּבוּרֵי חֵיל
 אֲנָשֵׁי שְׁמוֹת לְבֵית אֲבוֹתָם : לא וּמַחֲצֵי מִיָּתָה מִנְּשֵׂה
 שְׁמוֹנֶה עָשָׂר אָלֶף אֲשֶׁר נִקְבוּ בְּשִׁמּוֹרָה לְבוֹא
 לְהַמְלִיךְ אֶת דָּוִד : לב וּמִבְּנֵי יִשָּׁשְׁכָר יוֹדְעֵי בִּנְיָה
 לַעֲתִים לְדַעַת מַה יַּעֲשֶׂה יִשְׂרָאֵל רֵאשִׁיחֵם מֵאֲתָיִם
 וְכָל אַחֵיהֶם עַל פִּיהֶם : לג מִזֹּבְלוֹן יוֹצֵאֵי צָבָא עֲדָרֵי
 מִלְחָמָה בְּכָל כְּלֵי מִלְחָמָה חֲמִשִּׁים אָרֶב וְלַעֲדָר

ר ש"י בלא

בן בנימו וכו' של יהודע : (כח) וצדוק נער . לפיכך אל תתמה שלא היה נגיד :
 ובית אביו שרים עשרים ושנים זו היא גדולה גדולה ועל כן לקחו הכהונה גדולה
 מאבותיהם ונתנום לצדוק הכהן : (כט) ומן בני בנימין אחי שאול וגו' . ואל תתמה
 שלא באו אלף כי הם ג' אלפים כי עד הגה מרביתם שומרים משמרת בני שאול לעזרן :
 (לב) ומבני יששכר יודעי בינה לעתים . שודעים לתת ענה לפי העניין של מעשה
 שצריך לדוד להתייען היאך יחזק המלוכה מפני בני שאול . ראשיהם מאתים . לצד
 מן השאר : וכל אחיהם על פיהם וענ עמום : (לג) ולעדור . ל' עדור ממש

כמו

ב א ו ר

ה') ועת ומשפט ידע לב חכם , והיה צריך המלך להתייען עמהם על ענין הדינים , אבל
 לדעת מה יעשה ישראל , אין עמו דבק לזה הפירוש , כי היה לו לומר , לדעת מה יעשה
 המלך , אבל לפירוש רבותינו ובא בטוב , לדעת מה יעשה ישראל , היאך ישמרו המועדים ,
 ובאיה זמן יעשו אותם . (רד"ק) . ור"ש ז"ל כתב : , יודעי בינה לעתים , שודעים
 לתת ענה לפי הענין של מעשה , שצריך דוד להתייען , היאך יחזק המלוכה מפני בני שאול .
 והנה לדעתו ז"ל שיעור הכתוב , כי בני יששכר היו יודעים בניגותם את העתים והזמנים ,
 מה יהיה בזמן העתיד , כמו שאמר בן זומא (אבות פרק ד' משנה א') : איזהו חכם , הרואה
 את הנולד , ועל ידי חכמתם ידעו מעיד , מה יעשה ישראל בכל זמן , שיכליתו מעשיהם ,
 בעזרת האלהים . ומה הענין אמר גם כן (אסתר א' י"ג) : לכתמוס יודעי העתים , ועל
 פי הפירוש הזה תרגמתי פה אשכנזית . ראשיהם מאתים . וגו' . מאתים האנשים האלה
 היו נכבדים מאוד בין אחיהם בחכמתם ובתבונתם , ולכן שמעו כל אחיהם לדבר פיהם
 ולענתם . (לג) ולעדור בלא לב ולב . פירוש ולעדור ולערק , וכן (להלן פסוק ל"ח)
 עוררי

דברי הימים א יב

בלא לב ולב : ד ומנפתלי שרים אלה ועמהם
בצנה וחנוית שלשים ושבעה אלה : לה ומן הדני
ערכי מלחמה עשרים ושמונה אלה ושש מאות :
לו ומאשר יוצאי צבא לערך מלחמה ארבעים
אלה : לו ומעבר לירדן מן הר אובני והגדי והצי
שבט מנשה בכל כלי צבא מלחמה מאה ועשרים
אלה : לח כל אלה אנשי מלחמה עירי מערכה
בלבב שלם באו חכמה להמליך את דויד על כל
ישראל וגם כל שרית ישראל לב אחד להמליך
את דויד : לט ויהיו שם עם דויד ימים שלושה
אבדים ושותים כי הכינו להם אחיהם : מ וגם

הקרובים

ר ש י

כמו (ישעיה י"ד) כל הסרים אשר צמער ועדרון ומתוך כך יעמדו הכ העורכי
המלחמה וי"ח לעדור כמו לערוך ומלחמה : כלל לב ולב . מפורש צ"ר צין צמתיון
צין שלא צמתיון היו מנחין : (לח) וגם כל שרית ישראל לב אחד להמליך את
דויד . חע"פ שלא באו לחברון לכך שרית חסר חלף כלומר חפילו שרית' לח היה
שלא נשתירו כי אם מעט כי כול' באו לחברון בשמחה : (לט) ויהיו שם עם דויד
ימים שלשה . ואל תתמה היכן לקחו כל החיל הזה כל כך חכמה ושתיה שהיה מספיק
להם כי אחיהם הכינו להם מקודם לכן : (מ) כי שמחה צישראל שהיה להם
מלך מנליח ומשכיל :

מכלל יופי מן קאפיטעל יב

יב (ג) נשקי קשת . כלומר נושאי כלי זיון : מימינים . בנוע היווד : ומשמאלים .
בנוח האלה . (ס) וכצבאים . נכתב באלף וביוד האלה נחה למשך
והיווד נעה והיא למד הפועל ויוד הרבים נגרעה ושרש צנה : (טו) והוא ממלא .
תאר מכנין פועל הרגוש והוא עומד כדמות פעול בפלם למתעב גוי שהוא גם כן תאר
במקום פעול : (יז) לרמותני . כפתח מקום צרי : לצרי . בעבור צרי ולפי שהיו
משכט בנימין היה ירא מאוד : (כו) הנניד לאהרן . לורע אהרן כלומר הוא היה
זכה הגדול : (לח) עירי מערכה . פירוש עורכי וכן אמר למעלה עורכי מלחמה
וגו' : כל שרית ישראל . שרשו שאר וחסרו האלה גם מהכתב וכן יתן את שלתך
כמו שאלתך : (מ) דבלים . חתיכות האנים יבשות מקובצות ודרוסות יחד
שנעשורת גוף אחד :

ת ר ג ו ם א ש כ נ נ ז י ס ד

וואַרען, פּאַללען מוטהעם אין שלאַכטאַרדנונג צו טרעטען; [לד] אויז
 גפּחלי טוויזענד בעפּעהלס האַכער אונד מיט איהנען זיבען אונד דרייסיג
 טוויזענד, מיט שילד אונד שפּים בעוואַפּפּעט; [לה] אויז דעם שטאַמ.
 מע דעם דני, דיא צום קריגע געריסטעט וואַרען, אַכט אונד צוואַנציג
 טוויזענד אונד זעכס הונדערט; [לו] אויז אשר, דיא אין דעם העערע
 אויזצאָגען, זיך אין שלאַכטאַרדנונג צו שטעללען, פּירציג טוויזענד;
 [לז] אויז דעם לאַנדע יענווייטס דעם ירדן'ס, אויז דעם ראובני, גרי אונד
 דעם האַלבען שטאַממע מנשה, הונדערט אונד צוואַנציג טוויזענד מיט אַל.
 לען קריגסגערעטהען דעם העערעס. [לח] אַללע דיזע קריגסלייטע
 דיא איינע שלאַכטאַרדנונג צו בילדען פּערשטאַנדען, קאַמען מיט גאַנ
 צעם הערצען נאָך חברון, דויד צום קעניג איבער גאַנץ ישראל צו מאַ
 כען, אונד אויך דאַז איבריגע ישראל וואַר איין הערץ, דויד אַלז
 קעניג אַנצווערקעננען. [לט] דאָרט וואַרען זיא דרייא טאַגע לאַנג בייא
 דויד, אַסען אונד טראַנקען; דען איהרע ברידער האַטטען פּיר זיא צו
 בערייטעט. [מ] אויך דיא איהנען צונעכטס וואַהנטען ביו יששכר,

ז ב ו ל ו ן ב א ו ר

עודרי מערכה, וכן (להלן ב' ל"ב כ"ח) ועדריס לאורות, פירוש מערכות, ולזה יקרא
 מערכת הנאון עיר, ופירוש הפסוק, כי אלו היו לערוך מלחמה כנגד אויבי דוד כלל לב ולב,
 וכלומר שלא היה להם שתי לבנות, כי אם לב אחד שלם אל דוד, ונבראשית רבה: כלל לב
 ולב, בין צמתכוין, בין שלא צמתכוין, היו מנכחין. (רד"ק). ונראה, כי מלות בלא
 לב ילב מוסבות על מלת ולעדור, כדעת רבותינו ז"ל בבראשית רבה הנזכרת, והטעם,
 כי אנשי זבולון היו גבורי חיל, עורכי מערכת המלחמה ברוח גבורה שלא היה להם לבס מיראת
 המת. ועל פי זה תרגמתי. (לח) עודרי מערכה. מסדר הטעמים הפרוד העלות
 האלה מהמזמר שאחריהן בטעם סגול, שהוא מפסיק גדול, ועל פיו תרגמתי. בראבב
 שלם באו חברונה וכו'. חסרי מות איש בישת, בן שאול, ואבנר, בן נר, שר צבאו,
 צאו כל שבטי ישראל אל דוד, והתחברו אל אחיהם, אשר באו אליו קודם לזה (שמואל ב'
 ה' א' וגו'). (לט) ימים שלשה אוכלים ושותים וכו'. מה מפורש היה הסג ההוא,
 אשר חגגו שלש מאות אלף וארבעים ושמנה אלף ושמנה מאות גבורי חיל שלשה ימים במאכל
 ומשתה ושמחה. כי הכינו להם אחיהם. מכל שנט צאו קלובי צבא אל דוד,
 כאמור למעלה, ונעבור שצא חיל גדול כזה חנרוכה, ועמד שם שלשה ימים, הפינו אנשי
 כל שנט מוזן לאחיהם, אשר הלכו חנרוכה, למען לא יחסר להם מכל אות נפשם, והביאו
 מאכל ומשתה לחנרון, ובפסוק הנא יספר הכתוב, כי הקרובים לחנרון וגם השבטים
 הרחוקים ממנה הביאו כל מיני מוזן לאחיהם, אשר יצאו בצבא. (מ) הקרובים אליהם
 הקרובים אל חנרון, אשר היו שם דוד ועבדיו. ובפרדים ובבקר. מסדר הטעמים כיקד
 טלת ובשרדים בטעם סונח, שהוא טעם מסרת, ומלת ובבקר בטעם פזר, שהוא
 טעם מפסיק, ולפי זה סינר מלת ובפרדים למלת ובבקר, והפריד מלת ובבקר מאשר
 לאחריה

ה ר ג ו ם א ש כ נ ז י

זבולון אונד נפתלי בראכטען שפיווען אויף עועלן , קאמעעלען , מויל .
 עועלן אונד רינדערן , מעהלשפיווען , דיררע פויגען , דיררע וויינ .
 בעערען , וויין , עהל , רינד - אונד קליינעס פיה אין מענגע ; דען עם
 וואר פריידע אין ישראל .

יג [א] דויד הילט ראטה מיט דען אָבערסטען דער טויוענדע , דער
 הונדערטע אונד מיט אַללען פֿירסטען ; [ב] אונד ער שפראַך צו דער
 גאַנצען פֿערוואַמלונג ישראל'ס : „ געפֿעללט עם אייך , אונד איזט עם
 „ פֿאַן דעם עוויגען , אונזערס גאָטטע : וָאָ וואָללען וויר אַללענטהאַלבען צו
 „ אונזערן איבריגען ברידערן , אין וואָללען לאַנדען ישראל'ס , זענדען ,
 „ אונד צו דען פֿריסטערן אונד לויס , דיא מיט איהנען , אין איהרען
 „ שטעדטען אונד אויף איהרען פֿרייען פלעצצען וואָהנען , דאַס זיא זיך
 „ צו אונז וואַמעלן . [ג] וויר וואָללען דיא לאַדע אונזערס גאָטטעס
 „ ווידער צו אונז הערכייפֿיהרען ; דען וויר זוכטען זיא ניכט אין דען
 „ טאַגען שאול'ס . “ [ד] דאַ שפראַך דיא גאַנצע פֿערוואַמלונג ,
 דאַס מאַן דיזעס טהון וואָללטע ; דען דיא זאכע געפֿיל דעם גאַנצען פֿאַל .
 קע . [ה] דויד וואַמעלטע נון גאַנץ ישראל , פֿאַן דעם שיחור מצרים'ס
 אַן , ביז נאָך חמת , דיא לאַדע דעם עוויגען פֿאַן קרית יערים הערבייא

צו ב א ו ר

לאחריה , ועל פי זה מתורגם . דבליים' תאנים יבשים , כמו ומאיתם דבליים (שמואל א'
 כ"ה י"ח) , ודומיו . וצמוקים . עכבים יבשים , כמו ומאה צמוקים (שם) . כי שמחה
 בישראל . כל ישראל שמחו שמחה גדולה , כי שנתה עתה המלחמה בין שבטי ישראל , והתחברו
 יחדיו באהבה ואסוף תחת משלת מלך גבור חיל , ירא אלהים ומשכיל בכל דרכיו , וקיוו כלם ,
 כי המלך הגדול הזה ינילם מכף כל אויביהם .

יג (א) ויועץ דויד עם שרי האלפים וגו' . שאמר להם דוד , כבר עסקתם
 בתקנתכם , להיות לכם מלך , להושיע לכם , ועתה תעסקו בכבוד אלהים ,
 (ד"ק) . לכל נגיד . המלך דוד התייען עם שרי האלפים והמאות ועם כל כנידי ישראל .
 (ב) נפרצה גשלחה . כלומר , נשלחה מלאכים הנה והנה לכל מקום , כמו (ראשית
 כ"ט י"ד) ופרצת ימה וקדמה , והכל ענין התפשטות הדברים לרוב , וזהו שאמר בספר
 שמואל (א' וי"א) ויוסף עוד דוד , כלומר אסף עוד מישראל על אשר היו אתו בהמליכו ,
 כאשר אמר הכהן (בן מלך) . ועל פיו תרגמתי . ויש מפרשים מלת נפרצה כפשוטה ,
 מענין פרצת והריסת המצור , וכונת המאמר : נפרוד עתה את קהל ישראל , הנאסף פה
 בחברון , ונשלחה מלאכים אל כל שבטי ישראל , להביא את ארון האלהים אליכו . ולפי זה
 יהיה תרגום מלת נפרצה בלשון אשכנז (וויר וואָללען אוואַיינאָנדער געהען .)
 ועמם הכהנים והגוים . כי הכהנים והלויים היו מיועדים , להביא את ארון האלהים
 (להלן פרשת ט"ו) . (ג) כי לא דרשגוהו בימי שאול . וגם בימי שמואל הכניא לא